

JÄÄLIN KESKUKSEN ASEMAKAAVAN MUUTOS

Luonto- ja maisemaselvitys

30.8.2013

ALKUSANAT

Luonto- ja maisemaselvitys on laadittu Jäälän keskuksen alueelle Oulussa.

Luonto- ja maisemaselvitys käsittää kasvillisuusinventoinnin sekä alueiden kevyen maisematarkastelun. Kasvillisuusinventoinnissa kartoitettiin maastossa alueen kasvilajisto sekä mahdolliset suojeltavat kasvilajit ja -alueet. Maisematarkastelussa käytiin läpi maisemakuvallisesti merkittävää puustoa, näkymiä sekä alueen maisemakuvaa. Selvitystyö on tehty kesäkuussa 2013.

Luonto- ja maisemaselvityksen laatimisesta on vastannut Plaana Oy. Luontoselvityksen on tehnyt FM Lassi Kalleinen Natans Oy:stä. Plaana Oy:ssä maisemaselvityksen on laatinut hortonomi (AMK) Kirsi Pääkkö, projektipäällikkönä työssä on toiminut DI Hilikka Piippo.

Työn ohjausryhmään on kuulunut maisema-arkkitehti Mirjam Larinkari Oulun kaupungin yhdyskunta- ja ympäristöpalveluista sekä ympäristötarkastaja Maarit Kaakinen Oulun seudun ympäristötoimesta.

SISÄLTÖ

1	TAVOITTEET JA LÄHTÖKOHDAT	4
2	LUONTOSELVITYS.....	5
2.1	Jäälinjärven ja -ojan vesistöalue	5
2.2	Jäälinjärven ranta.....	5
2.3	Jäälinojan yläjuoksu	6
3	MAISEMASELVITYS	7
3.1	Maisemarakenne ja maaperä.....	7
3.2	Maiseman nykytila.....	8
3.3	Maiseman vahvuudet ja heikkoudet.....	9
3.4	Suojelukohteet.....	13
3.5	Viherverkostot.....	14
4	SUOSITUKSET MAANKÄYTÖLLE	17
	LÄHTEET	18

LIITTEET

LIITE 1 Luontonselvityksen lajilista

LIITE 2 Nykyinen maisema ja käyttö, arvo- ja ongelmakohteet

LIITE 3 Luonnon ja maiseman maankäyttösuosituskartta

Valokuvat ellei toisin mainita: Plaana Oy, Natans Oy

1 TAVOITTEET JA LÄHTÖKOHDAT

Jäälän keskuksen luonto- ja maisemaselvitys on yksi asemakaavatyön perusselvityksistä. Työn tavoitteena on ollut kartoittaa selvitysalueen luonto- ja maisema-arvot sekä antaa suosituksia asemakaavan muutostyölle.

Selvitysalue rajautuu lännessä Pitkätiehen, Kuusamontiehen ja Huvilatiehen, pohjoisessa Jäälinojaan, idässä Jäälinjärveen, Rantapistoon ja koulun alueeseen sekä etelässä Mäkitiehen. Suunnittelualue on pohjois-eteläsuunnassa noin kilometrin mittainen. Suunnittelualueen koko on yhteensä noin 30 ha. Selvitysalueen rajaus on esitetty kuvassa 1.

Kuva 1. Luonto- ja maisemaselvitysalueen rajaus (punaisella viivalla) opaskartalla.

Suunnittelualueelle laadittiin kasvillisuusinventointi, jossa kartoitettiin maastossa alueen kasvilajisto sekä mahdolliset suojeltavat kasvilajit ja -alueet. Maisemataarkasteluun liittyen kohteeseen tehtiin maastokäynti. Maastotiedon lisäksi maisemaselvityksessä on otettu huomioon Oulun seudun yleiskaavan 2020 ja Kiiminkiin ja Jäälän pohjoisosaan laaditussa keskeisten taajama-alueiden osayleiskaavassa 2030 esitetyt viheryhteydet sekä alueen asemakaava.

2 LUONTOSELVITYS

Jäälinoja ja Jäälinjärvi ovat selvitysalueen keskeisimmät luontokohteet ja luontoselvitys painottui näille alueille. Jäälinojan varsi on lähes luonnontilaista keskiravinteista puronvarsilehtoa. Jäälinjärvi on luontaisesti matala, humusvetinen järvi, jota ihmisen toiminta rehevöittää. Alueen muu kasvillisuus on asuttujen paikkojen ruderaattikasvillisuutta, johon ei liity erityisiä luontoarvoja.

2.1 JÄÄLINJÄRVEN JA -OJAN VESISTÖALUE

Jäälinojaa selvitysalueella on noin 850 metriä ja Jäälinjärven rantaa noin 400 metriä. Jäälinojan vesistöön kuuluvat Jäälinjärvi ja sen valuma-alue sekä Jäälinjärven alapuolinen Jäälinoja valuma-alueineen. Noin 10 km pitkä Jäälinoja laskee Kalimenjokeen mikä tarjoaa Oulun kaupunkirakenteen sisällä eläimille ja kasveille viherreitit ja ihmisille retkeilyreitistön. Jäälinojassa on havaittavissa rautasaostumaa, joka värjää vesistön ruskeanpunaiseksi. Jäälinojaan kohdistuu fosfori- ja typpikuormitusta hulevesistä ja viemäroinnin puuttumisesta. Ympäristökeskuksen Hertta – tietokannassa Kalimenjoen tila on arvioitu välttäväksi.

Jäälinjärvi on matala ja runsashumuksinen järvi. Järven virkistyskäyttöä vaikeuttavat löyhä pohjasedimentti, korkea rautapitoisuus, mataluus, särkien suuri määrä sekä Gonyostomum semen -limalevä. Järvessä on useina kesinä sinileväamentumaa. Limaleväkin haittaa uimista. Vaikka Jäälinojan vesistön ekologinen tila on hyvä, käyttäjien näkökulmasta vesistön virkistyskäyttömahdollisuudet ovat huonot. Vesistön lähialueella asuu noin 5 000 ihmistä. Ongelmista huolimatta Jäälinjärven uimaranta on käytössä ainakin toistaiseksi. Lähin kaupungin ylläpitämä virallinen uimaranta on Jäälän monttu Kuusamontien länsipuolella (Takumaantie 62), joka on rakennettu maa-ainesten oton seurauksena syntyneen suuren pohjavesilammen yhteyteen. Lisäksi muita alueen pohjavesilampia käytetään epävirallisina uimapaikkoina.

2.2 JÄÄLINJÄRVEN RANTA

Selvitysalueella on Jäälinojan luusua ja lyhyelti Jäälinjärven rantaa. Selvitysalueella Jäälinjärven ranta on pääosin uimarantana tai tonttien käytössä. Uimarannan reunassa on sarakasvusto (vesi- ja jokapaikansaran risteymää). Sarakasvusto ei vaikuta maankäyttöön.

Aiemmat tiedot alueen kasvillisuudesta selvitettiin Luonnontieteellisen keskusmuseon Kastikka / Hatikka -rekistereistä ja Oulun yliopiston kasvimuseon kenttäkorttiarkistosta. Ainoa tavanomaisesta poikkeava tieto koskee pitkälehtivitaa (*Potamogeton praelongus*), jota on tavattu Jäälinjärveltä vuonna 1969 (R. Heikkinen, järven E-osa Korteojan edustalla) ja 1981 (R. Ohtonen, "noin metrin syvyydestä"). Pitkälehtivita on koko maassa harvinainen, mutta ei ole ollut uhanalaistarkasteluissa.. Se on melko syvässä kasvava vita, jonka havaitseminen ruskeavetisestä järvestä voi olla vaikeaa. Pitkälehtivitaa voi yhä esiintyä Jäälinjärvessä, nyt sitä ei havaittu.

2.3 JÄÄLINOJAN YLÄJUOKSU

Selvitysalueella Jäälinoja on kahta puolta rakennettu, mutta ojan meandoroiva ja luhtainen uoma on silti pääosin luonnontilainen (kuva 2). Muutamana tontin kohdalla rantoja on joskus kivetty. Ojan luonne ja kasvillisuus ei etelään mentäessä juuri muutu. Oja tulvii keväisin, paikallisten asukkaiden kertoman perusteella vesi nousee noin +40m mpy -tasoon. Jäälinojan ja – järven vesistöalueilla ei ole esiintynyt sellaisia tulvia, joista olisi aiheutunut vahingollisia seurauksia (POPELY/1/07.02/2011). Oja virtaa hiljalleen, sortumia uoman reunoilla ei ole näkyvissä.

Jäälinojan ympäristöstä merkittiin ylös 71 eri taksonia. Lajilista on liitteessä 1. Ojaa ympärillä on pääasiassa tuoretta sekametsää, luhtaisia lehtipuumetsiköitä ja hiukan lehtomaista metsää. Urheilukentän mutkassa on muutamia komeita mäntyjä hiekkaisen eroosiorinteen vieressä. Lehtolajistoa on vähän - muutama sudenmarja (*Paris quadrifolia*), liilukka (*Rubus saxatilis*), tuomi (*Prunus padus*) ja punaherukka (*Ribes spicatum*). Kieloa on erityisen runsaasti (*Convallaria majalis*). Luhta- ja korpi-lajiisto on runsaampaa: terttualpia (*Lysimachia thyrsoflora*), rentukkaa (*Caltha palustris*), kurjenjal-kaa (*Potentilla palustris*) ja metsä- ja korpi-imarretta (*Equisetum sylvaticum*, *Phegopteris connecti-lis*) sekä raatetta (*Menyanthes trifoliata*) ja vehkaa (*Caltha palustris*). Tämä on tyypillistä puronvar-sien kasvillisuutta. Varsinaisia vesikasveja purossa on niukasti - lähinnä pieniä ulpukkakasvustoja (*Nuphar lutea*).

Kuvat 2 ja 3. Mutkittelevaa, luhtaista ojanvarrtta ja riittämätön suojavyöhyke Jäälinojan varressa.

Aivan Jäälinjärven rannan tuntumassa Jäälinojan varressa on korpipaatsamaa (*Frangula alnus*). Se on kaiketi puronvarren erikoisin laji. Se on mantereinen, jopa rannikkoa karttava laji. Vanhan Oulun kartoille sitä on merkitty vain aivan kaupungin itäosiin, rajan tuntumaan. Kalimenjokivarressa sitä ei tiettävästi kasva, mutta itään päin se siis runsastuu. Korpipaatsama kasvaa puron varressa jatkossa-kin, jos puronvarressa säilyy varjoisia paikkoja.

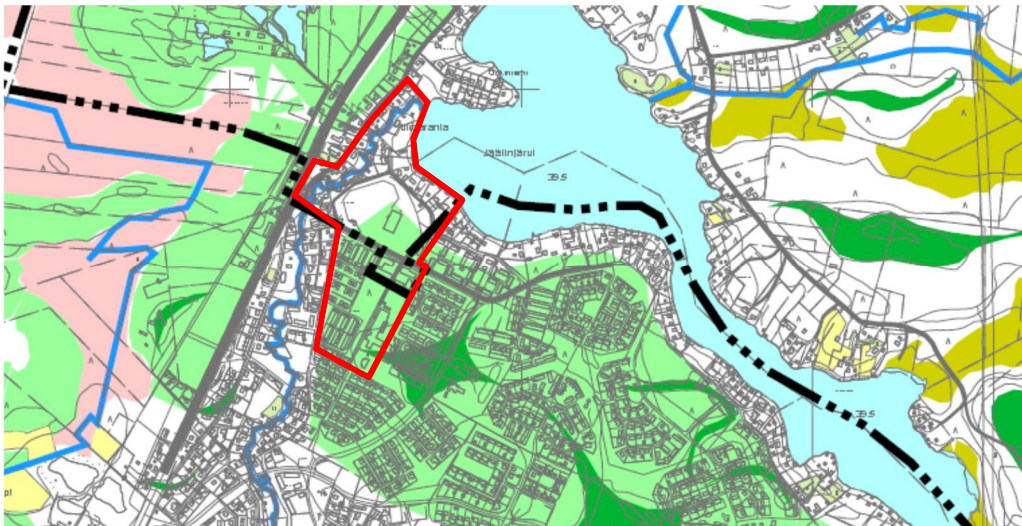
Jäälinojavarressa on selvitysalueella useita taloja, joiden laajat nurmikot viettävät suoraan Jää-linojaan. Eräillä pihoidilla puutarhajatetta on kasattu rantaan, eräillä komposti (kuva 3). Koristekasvi-en istutus on joskus ulotettu rantaviivaan. Pihojen ympäristöistä löytyy koko joukko erilaisia puu-tarhakarkulaisia. Luonnonsuojelulain 43§:n mukaan pihaan ei pidä istuttaa sellaisia lajeja, jotka voi-vat muodostaa pihan ulkopuolelle pysyvän kannan.

Jäälinojan tuntumasta löydettiin useita koristekasvikarkulaisia: pihlaja-angervo (*Sorbaria sorbifolia*), rusopajuangervo (*Spiraea x billiardii*), suomentatar (*Aconogonon x fennicum*) ja kurttuusuryhmää (*Rosa rugosa* – ryhmä). Näiden yleisin leviäminen tapahtuu maansiirtojen ja ruohonkappaleiden avulla. Paljon hankalampia - myös näitä nähtiin ojalla - ovat jättipalsami (*Impatiens glandiflora*) ja jättiputket (*Heracleum* sp.). Jättiputkista havaittiin tosin vain yksi lehti, mutta sekin on tällaisessa ojarvarressa riski. Jäälinoja olisi jättiputkille ja jättipalsamille otollinen elinympäristö, josta myös torjunta olisi hyvin vaikeaa. Myös kotkansiipeä ja keltakurjenmiekkää on piholla ja puronvarressa. Niitäkään ei pitäisi levittää pihan ulkopuolisiin luonnonkantoihin.

3 MAISEMASELVITYS

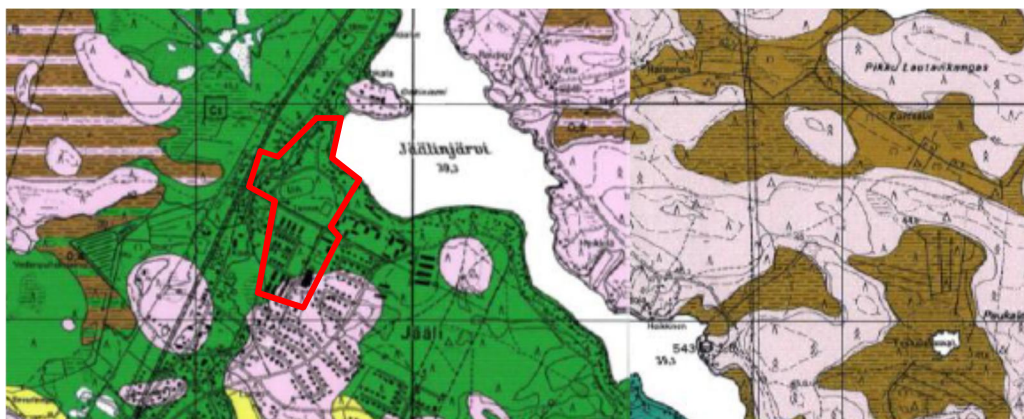
3.1 MAISEMARAKENNE JA MAAPERÄ

Selvitysalue sijoittuu maisemarakenteessa selänteen ylä- ja alarinteelle. Maasto viettää loivasti länteen. Jäälinjärven rantaviiva on noin +39m mpy, josta maasto nousee loivasti Jäälän keskusta kohti. Jäälän keskus on noin + 42m mpy. Maaston lakipiste sijaitsee kyläkeskuksen itäpuolella, joka on noin + 47m mpy.

Kuva 4. Maisemarakenne. Lähde: Kiimingin ja Jäälän pohjoisosan keskeisten taajama-alueiden osayleiskaavaa 2030. Selvitysalue on rajattu punaisella.

Kuvan 4 kartalla valkoiset alueet, Jäälinojan ja Jäälinjärven reuna-alueet ovat selvitysalueen maaston alhaisimmat alueet, jotka ovat maisemarakenteen alarinteitä. Tummanvihreät lakiosat ovat osittain rakennettuja. Kartalla vaaleanvihreät selänteen ylärinteet ovat pitkälti rakennettuja. Kuvassa vaaleanpunaisella merkityt alueet ovat laaksoalueita.

Kuva 5. Maaperäkartta. Lähde: Kiimingin ja Jäälän pohjoisosan keskeisten taajama-alueiden osayleiskaavaa 2030. Selvitysalue on rajattu punaisella.

Selvitysalueen maaperä (kuva 5) on pääosin karkeaa hiekkaa tai soraa (kuvassa tummanvihreällä). Selvitysalueen eteläosassa on moreenia (kuvassa vaaleanpunaisella).

3.2 MAISEMAN NYKYTILA

Jäälän maisemalle ominaisia ovat kuivahkot ja kuivat mäntykankaat. Selvitysalueen viheralueet ovat pääosin luonnonmukaisia. Myös useiden pihapiirien kasvillisuus on metsäistä. Mäntyvaltaiset viheralueet ovat maisematilaltaan puoliavoimia, varttuneiden mäntyjen runkojen välistä avautuu näkyvät metsän läpi. Metsäalueiden pohjakasvillisuus on monin paikoin hävinnyt johtuen metsien läpikulkukäytöstä (kuvat 6 ja 7).

Keskustan toiminnoista maisemakuvaa hallitsevimmat ovat urheilun laajat kenttämaiset alueet, jotka sijoittuvat sisääntulotien pohjoispuolelle. Urheilun aluetta rajaa pohjoisessa ja idässä metsävyöhyke (kuvat 8 ja 9).

Kuvat 6 ja 7. Sisääntulotien varren näkymä, viheralueiden kulunut pohjakasvillisuus.

Kuvat 8 ja 9. Jäälänhallin edusta, pesäpallokenttä ja masto.

Rakennusten rajaama kaupan keskittymä muodostaa Jäälän keskuksen keskipisteen. Kauppojen asfalttipintainen piha on pysäköintikäytössä.

Hallitsevana elementtinä keskusalueella erottuu K-Supermarketin uusi kaupparakennus, jonka mitataaava ja tyyli poikkeaa muusta rakennuskannasta. Pysäköintialueelta lähtee kevyen liikenteen raitti etelään, jonka varrelle sijoittuu Jäälän koulu ja kappeli sekä leikkikenttä. Raitti on luonteeltaan pääraitti, joka johtaa Jäälän keskuksen. Raitti rajautuu sivuiltaan koulun pelikenttään, metsäiseen alueeseen sekä koulun pysäköintialueeseen.

Urheilualuetta kiertävältä Rantatieltä lähtevä Rantakuja vie Jäälänjärven rantaan, jossa sijaitsee uimapaiikka ja lasten leikkipaikka. Jäälänjärvi ei näy taajaman maisemassa, sillä rakennukset ja metsäinen kasvillisuus peittävät näkymät. Uimarannan läheisyydestä Jäälänjärven länsireunasta lähtevä Jäälinoja mutkittelee asuinalueen lävitse lounaaseen ja käy Kuusamontien varressa sisääntulotien kohdalla. Jäälinojan varsi on luontaista lehtimetsää ja osin hoidettua nurmea pihapiirien levittyä ojan varren viheralueelle. Maisematilaltaan ojan varren metsä on suljettua. Jäälinojan ympäristö poikkeaa Jäälän keskuksen alueen kuivahkosta kasvillisuudesta rehevyydellään.

3.3 MAISEMAN VAHVUUDET JA HEIKKOUDET

Selvitysalueen vahvuutena on paikallisilmettä luova mäntyvaltainen kasvillisuus. Toisaalta kasvillisuuden monotonisuus ja rakennettujen viheralueiden puute ja hoitamattomuus heikentävät keskusta-alueen maisemakuvaa. Kuivahko mäntykangas on kulutuskestävyydeltään heikkoa, mikä näkyy kuluneina metsänpohjina useilla alueilla (kuva 10). Männikkö on melko tasaikäistä, muutamia mäntyjä on arvotettu maisemapuiksi. Maisemamännnyiksi on merkitty kolme mäntyä koulun edustalla sekä kaksi mäntyä leikkipaikan vieressä (kuva 12). Maiseman kannalta tärkeitä puita ovat lisäksi uimarannalla olevat mänty, kaksi kuusta ja suurikokoinen koivu (kuvat 13 ja 14). Sisääntulotien männikkö ja urheilualuetta Rantatien mukaisesti rajaava metsä ovat paikallisilmettä tukevia metsäalueita. Avoimilla paikoilla kasvavat männyt ovat tulevia maisemapuita.

Puoliavointen metsäalueiden sisällä mutkittelevat polut ovat alueelle omaleimaisia ja ovat rauhoitettavia kulkuympäristöjä (kuva 11). Metsät ovat pääosin siistikuntoisia, roskaamista ei ole havaittavista.

sa. Koulun länsipuolen lähimetsä leikkipaikan takana on alueen muihin metsiin verrattuna erittäin hyväkuntoinen, sen pohjakaasvillisuus ei juurikaan ole kärsinyt läpikulusta.

Kuvat 10 ja 11. Kulunut metsänpohja Jäälähallin pysäköintialueen vieressä sekä metsäpolku pesäpallokentän vierustan metsäalueella.

Kuvat 12, 13 ja 14. Maisemamänyt koulun edustalla ja maisemapuut uimarannan alueella.

Jäälinjärven ranta on maisematiloiltaan ja luonnoltaan alueen arvokohteita. Alueella kasvaa useita maisemapuita ja näkymät järvelle ovat kauniit (kuvat 16 ja 18). Näkymiä pysäköintialueelta Jäälinjärvelle voisi avata. Pysäköintialueen kohdalta on näkymät myös Jäälinojan alueelle (kuva 17). Jäälinojan ympäristö poikkeaa kasvillisuudellaan aluetta hallitsevasta kuivahkosta mäntykankaasta ja on siten alueelle maisemallisesti merkittävä ympäristö.

Jäälinojan varren pihapiirit ovat osittain laajentuneet ojanvarteen ja katkaisevat rehevää ojanvarren kasvillisuusvyöhykettä. Uimarannan alue on luonteeltaan yksityinen ja osa asemakaavan mukaisesta UL-alueesta on aidattu Jäälinjärven pihapiiriksi. Uimarannan pysäköintialueen raja on epämääräinen. Alueen leikkipaikka ja beach volley -kenttä ovat hyväkuntoisia.

Jäälinjärven rannat selvitysalueella ovat metsäisiä (kuva 16). Selvitysalueelta itään talojen pihat ulottuvat käytännössä rantaan saakka, vaikka rantavyöhyke on asemakaavassa osoitettu viheralu-

eeksi (kuva 15). Ne aukeavat järvelle päin luoden mökkimäisen siluetin rantasaunoineen ja soutu-veneineen. Järven rannassa kasvaa komeita mäntyjä.

Kuvat 15 ja 16. Jäälinjärven rannat selvitysalueen itäpuolelta ja uimarannalta kuvattuina.

Kuvat 17 ja 18. Näkymät Jäälinojan varresta ja uimarannan alueelta Jäälinjärvelle.

Maisemassa on näkyvissä runsaasti erityyppisiä aitoja. Urheilualueiden teräsverkkoaidat heikentävät alueen maisemakuvaa ja paikoin ne ovat erittäin huonokuntoisia (kuva 19). Aitojen yhtenäistäminen parantaisi alueen imagoa. Muita maisemakuvaa heikentäviä tekijöitä ovat roska-astioiden näkyvä sijoitustapa, Jäälihallin takana oleva masto ja graffitit. Epäsiistejä alueita löytyy muutamia urheilualueelta ja koulun varistorakennuksen ympäristöstä.

Kuvat 19 ja 20. Huonokuntoinen teräsverkkoaita ja graffitein sotkettu huoltorakennus pesäpalkentän vieressä. Roska-astiat häiritsevät näkymiä monin paikoin.

Kauppojen rajaama piha on epäviihtyisä asfalttipintainen pysäköintialue (kuvat 21 ja 22). Kasvillisuutta tai muita jäsentäviä elementtejä alueella ei ole. Pysäköintialue on mittasuhteiltaan pieni, pysäköinti aukion keskellä peittää liikerakennusten näkyvyyden. Supermarket korkealla ja tummalla julkisivullaan pienentää alueesta koettavaa tilaa ja nousee erilaisuudellaan pistävästi esiin. Kylän keskipisteeksi mieltyvä kaupan keskittymä on ahdas eikä siinä ole mahdollisuutta miellyttävään oleskeluun. Keskustan kaupunkikuvallista ilmettä tulisi parantaa rauhoittamalla osa pysäköintialueesta jalankulkukäyttöön sekä eriyttää pääraitti ajoneuvoliikenteestä. Keskuksen havaittavuutta sisääntulotielle voisi parantaa avaamalla liittymänäkymää ja korostamalla liittymää esimerkiksi kiveyksin. Keskusalueen Jäälintien suuntaisen rakennuksen roska-astiat näkyvät häiritsevästi sisääntulotielle (kuva 20). Rakennusten sisääntulotien puoleiset julkisivut ovat luotaantyöntäviä.

Kuvat 21 ja 22. Keskusalueen näkymiä.

Pääkevyenliikenteenraitin ympäristö on sekava lukuisten toimintojen ja rajaavien elementtien puuttumisen vuoksi. Raitti yhdistyy keskusaukiolle liikerakennusten takapihojen kautta jatkuen katuna (kuva 23). Raitin ympäristön käsittely on heikotasoista raitin merkittävyyteen nähden. Raitin varrella on maisemakuvaa heikentävinä tekijöinä huonokuntoista nurmea, teräsverkkoaitaa, kivi-

tuhkapintainen polkupyöräpysäköintialue (kuva 24) ja uusi pysäköintialue, jonka lämmitystolpat on sijoitettu kevyen liikenteen väylän reunaan.

Koulun kivituhkapintaista kenttää reunustavat männyt ovat korkearunkoisia, eivätkä ne rajaa laajaa kenttänäkömää. Koulun välituntipiha on pienialaisia ja etenkin ala-asteen piha-alue on epäviihtyisä pelkkien kovien pintojen vuoksi. Niin ikään Nassikan leikkipaikka on karu kovien pintojen hallitsema kenttämainen alue. Leikkipaikka on aidattu lauta-aidalla. Koulun ja kappelin välistä kulkee luonteeltaan epävirallinen sorapintainen kevyen liikenteen väylä, joka vie metsän halki Kehätielle. Kappelin ja koulun itäpuolen metsäkaistalla kulkee viehättävä metsäpolku.

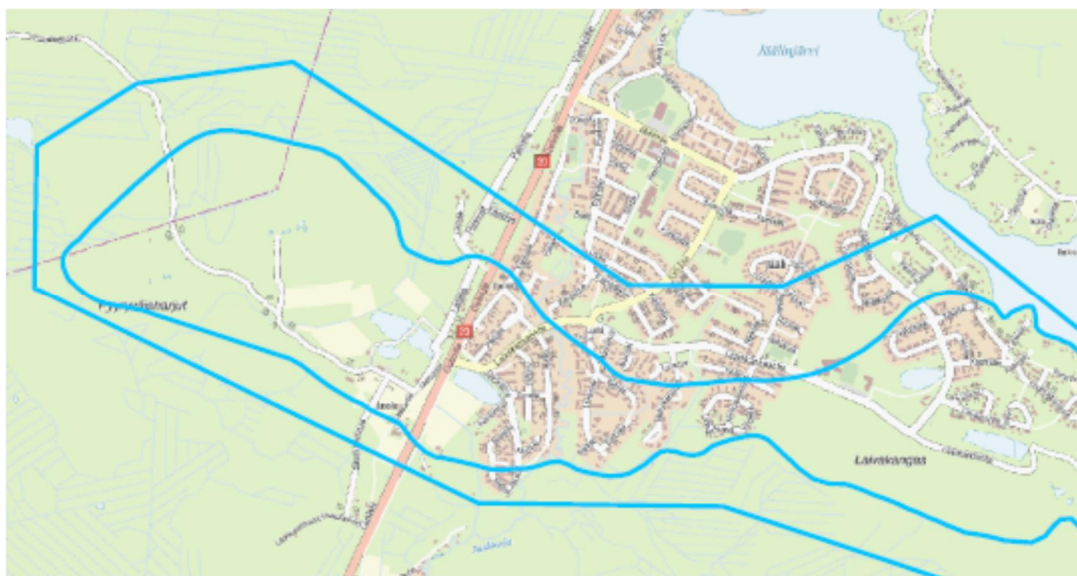

Kuvat 23 ja 24. Pääraitin liittymäkohta Keskuspisto-katuun sekä koulun kohdalla oleva pyöräpysäköintialue raitin varrella.

3.4 SUOJELUKOhteet

Alueen kulttuuriarvot on tarkistettu OIVA-rekisteristä, jonka mukaan selvitysalueella ei ole kulttuurihistoriallisia suojelu- eikä arvokohteita. Tarkastelualueelta ei myöskään tunneta muinaismuistolain rauhoittamia kiinteitä muinaisjäänneksiä. Kiimingin keskeisten taajama-alueiden osayleiskaavassa 2030 selvitysalueella luoteessa rajaava vanha Kuusamontie on arvotettu kulttuurihistoriallisesti merkittäväksi tieympäristöksi.

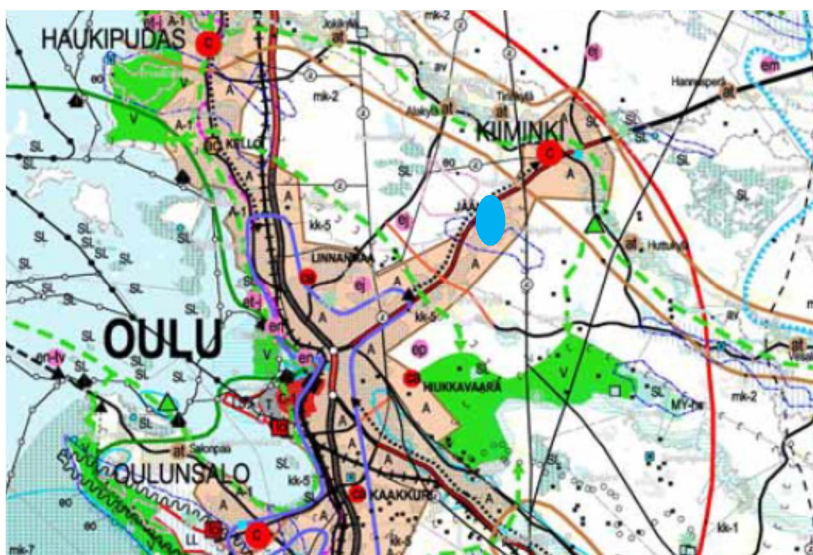
Laivakankaan pohjavesialue ei ulotu selvitysalueelle, sen pohjoisreuna kulkee noin 90 metriä Mäkitien eteläpuolella (kuva 25).

Kuva 25. Laivakankaan vedenhankintaa varten tärkeän pohjavesialueen raja, sisempi raja varsinainen muodostumisalue. Lähde OIVA -paikkatietoaineistot 2013.

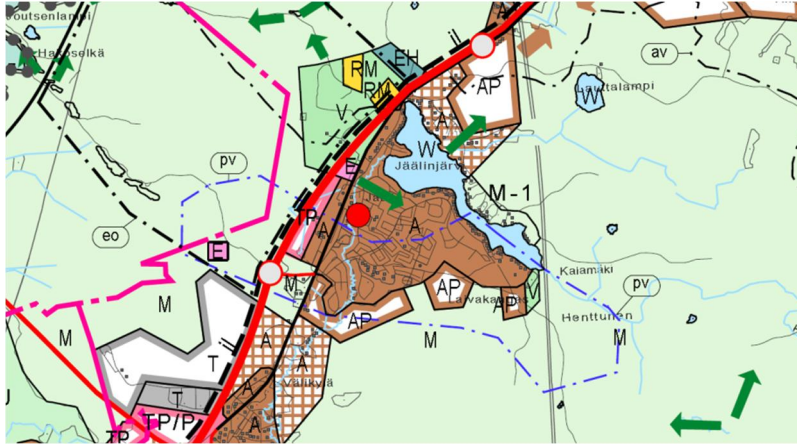
3.5 VIHERVERKOSTOT

Seudulliset viheryhteydet on esitetty maakuntakaavassa. Pohjois-Pohjanmaan maakuntakaavassa (11.6.2003) on esitetty viheryhteystarpeet, jotka sijoittuvat sijoittuvat Kalimenjoen ja Kiiminkijoen varteen sekä Sanginjoen viheralueelta Koitelinkoskelle Kiiminkiin (kuva 26). Jäälän alueelle ei ole esitetty seudullisia viheryhteyksiä.

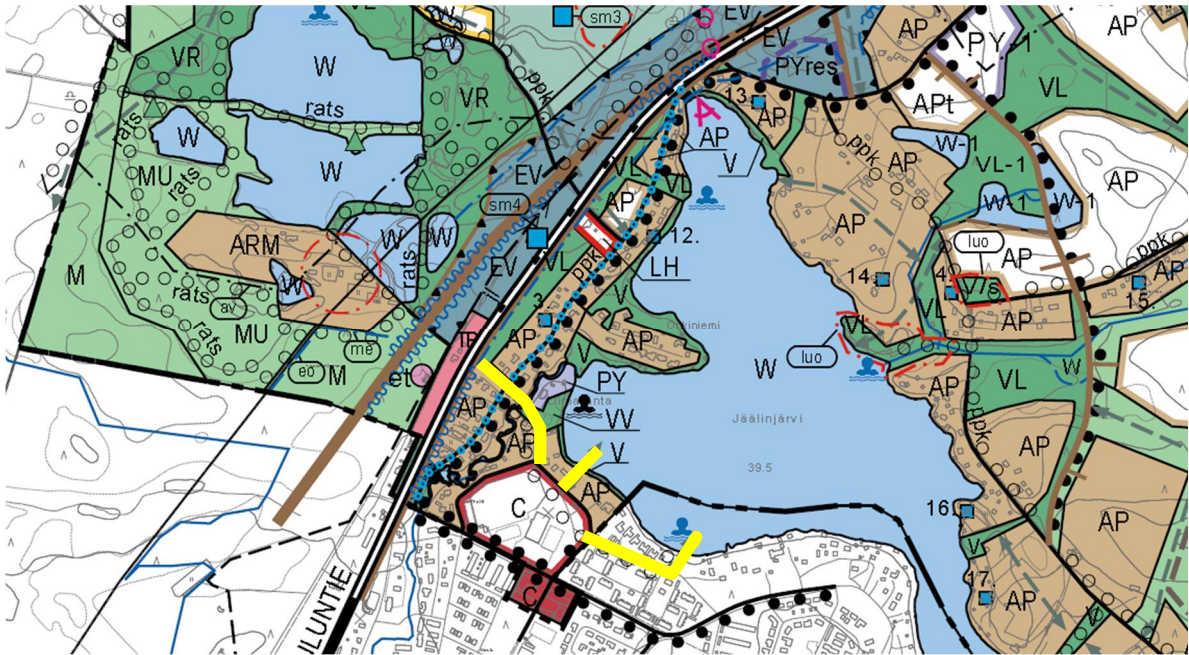
Kuva 26. Ote Pohjois-Pohjanmaan maakuntakaavasta (11.6.2003), viheryhteystarpeet on esitetty vihreällä katkoviivalla. Jääli on korostettu turkoosilla.

Oulun seudun yleiskaavassa 2020 on esitetty alueelliset viheryhteystarpeet. Yksi merkitty viheryhteys kulkee Kuusamontien luoteispuolen seudullisen virkistysalueen kautta Alakyläntien suuntaan. Yhteys on esitetty pääsisääntuloväylän, Jäälintien kohdalle (kuva 27).

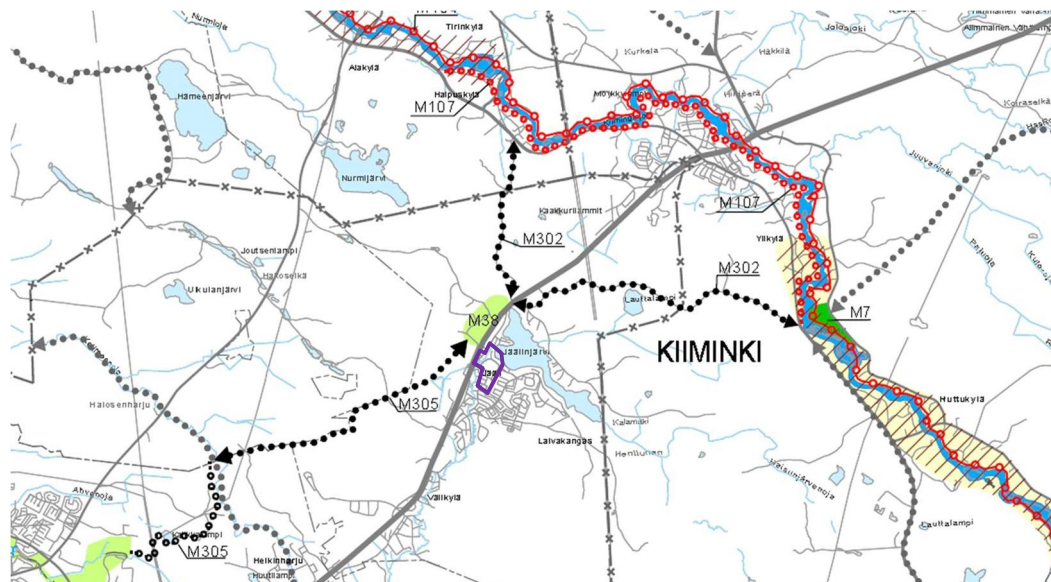
Kuva 27. Ote Oulun seudun yleiskaavasta 2020. Jäälin sisääntuloväylän varsi on esitetty viheryhteytenä (vihreä nuoli).

Kiimingin keskeisten taajama-alueiden osayleiskaavassa 2030 viheryhteys on esitetty pohjoisemmaksi kuin Oulun seudun yleiskaavassa esitetty viheryhteystarve (kuva 28). Osayleiskaavassa viheryhteys on osoitettu Jäälinojaa kohti Tallinraitin suuntaisesti. Viheryhteys jatkuu Rantakujan tievihreän kautta Rantatien ja urheilualan viheralueelle. Rantatie 20 ja 22 tonttien väliseltä viheralueelta on esitetty viheryhteys Jäälinjärvelle. Nykyinen keskustan urheiluala on kokonaisuudessaan muutettu keskustatoimintojen alueeksi (C).

Kuva 28. Ote Kiimingin keskeisten taajama-alueiden osayleiskaavasta 2030. Viheryhteydet korostettu keltaisella.

Oulun viheralueiden tavoitesuunnitelma 1999 ei ulotu Jäälän alueelle. Selvitysalueelta ei ole myöskään VIVA 2007 -selvityksessä osoitettu huomioitavia virkistysarvoja. VIVA 2007 -selvityksessä Jäälän maa-ainesten otosta muodostuneiden pohjavesilampien alue on merkitty merkittävyysluokan 2 viheralueeksi, joka on merkittävä virkistys- ja vapaa-ajan alue (kuva 29). Alue palvelee lähinnä lähi-alueen käyttäjiä. Lammilta Haipuskylälle ja Koiteliin sekä Oulujoen suistoon johtavat yhteydet on myös merkittävyysluokan 2 reittejä.

Kuva 29. Ote VIVA 2007 –selvityksestä. Selvitysalue on rajattu violetilla.

4 SUOSITUKSET MAANKÄYTÖLLE

Asemakaavan muutosalueella ei ole sellaisia uhanalaisia lajeja tai luontotyyppisiä, jotka rajoittaisivat rakentamista. Sen sijaan olisi huomioitava rakentamisen vaikutukset virkistyskäyttöön ja veden laatuun. Kalimenjoen vesistöalueeseen kohdistuva kuormitus selvitysalueella ovat peräisin hulevesistä ja asutuksesta. Liiallinen rauta pilaa uima- ja käyttövesiä ja liiallinen jäte- ja hulevesikuormitus rehevöittää vesistöjä. Asemakaavoituksen ja suunnittelun yhteydessä on selvitettävä, onko alueella viemäroimättömiä kiinteistöjä ja liitettävä ne viemäriverkostoon.

Pihojen levittäytyminen nykyisen asemakaavan mukaisille viheralueille tulisi estää, jotta viheralueiden suojavaikutus olisi riittävä. Suojavyöhykkeen leveys määritetään asemakaavoituksen yhteydessä, jokien ja järvien rannoilla yleisesti käytetty suojavyöhykkeen leveys on 10 metriä. Jäälinojan viheralueen leveys on keskimäärin 35 metriä, mutta ojan reunan etäisyys tonttiin vaihtelee suuresti ojan voimakkaan meanderoinnin vuoksi. Tästä johtuen suojavyöhykkeet jäävät välillä olemattomiksi. Uusilla tonteilla riittävä suojavyöhyke on varmistettava. Suojaviheralueen sijoituessa nykyiselle tontille, on asukkaita syytä tiedottaa suojaviheralueen merkityksestä vesistöille. Erityisen tärkeää on tiedottaa vieraslajien ja pihalta tulevien ravinteiden haitallisuudesta vesistöille. Esimerkiksi kompostin vähimmäisetäisyys vesistöistä on yleisten ohjeiden mukaisesti vähintään 15 metriä. Kiimingin kunnan ympäristönsuojelumääräyksissä (20.9.2004) on kompostin vähimmäisetäisyydeksi vesistöistä määrätty 20 metriä. Hulevesien hallinta tulee suunnitella niin yksityisiltä kuin yleisiltä alueilta niin, ettei niitä johdeta suoraan vesistöön.

Alueen maisema-arvot painottuvat vesistöjen yhteyteen. Jäälinjärven maisema ei valitettavasti keskusta-alueelle avaudu, mutta uimarannan alueen kehittäminen avoimemmaksi ja luonteeltaan julkisemmaksi toisi järvinäkymää laajemmin esiin ja lisäisi alueen käyttöä. Uimarannan maisemapuut ja rantavyöhykkeen iäkkäät männyt tulee säilyttää. Myös Jäälinjärven rannassa tulee huolehtia suojavyöhykkeen säilymisestä. Jäälinojanvarsi tulee säilyttää suojaviheralueena ja sen luonnonmukaisen kasvillisuuden säilyminen turvattava estämällä pihojen levittäytyminen ojavarteen ja palauttamalla viheralueen osat suojavyöhykkeeksi. Tulvimisen takia on riittävät suojavyöhykkeet varattava asemakaavassa. Maisemakuvallisia kehittämiskohteita ovat keskustan ja sisääntulotien ympäristöt sekä kevyen liikenteen raitti lähiympäristöineen. Raitin varrella olevat maisemamännyt tulee säilyttää. Alueen kevyen liikenteen yhteyksiä on syytä tarkastella, jotta kulku ei ohjautuisi hallitsemattomasti heikosti kulutusta kestäville metsäalueille. Kasvillisuuden valinta tulee tehdä alueen paikallisilmettä tukevaksi.

Jatkosuunnittelussa tulee huomioida ensisijaisesti Oulun seudun yleiskaavassa 2020 esitetyn itä-länsi-suuntaisen alueellisen viheryhteyden toteutuminen. Kiimingin ja Jäälän pohjoisosaa koskevan osayleiskaavan mukaiset viheryhteydet ovat pääasiassa tavoitteellisia toiminnallisia viheryhteyksiä, jotka yhdistäisivät virkistyskäytössä olevia alueita. Rantatien varren metsäalueen osittainen säilyminen tukisi toiminnallisia viheryhteyksiä viheralueiden välillä sekä katuvihreänä rajaisi osayleiskaavassa osoitettua keskusaluetta paikallisilmettä tukevalla tavalla.

LÄHTEET

Luonnontieteellisen keskusmuseon Kastikka – ja Hatikka -tietokannat 2013

Kiimingin keskeisten taajama-alueiden osayleiskaava 2030

Oulun seudun virkistys- ja vapaa-ajan alueiden suunnitelma VIVA 2007. 2007. Oulun seutu, Airix Oy

Oulun seudun yleiskaava 2020

Oulun yliopiston kasvimuseon kenttäkorttiaineisto

OIVA -paikkatietoaineistot 2013

POPELY/1/07.02/2011 Tulvariskien alustava arviointi Pohjois-Pohjanmaan rannikon pienillä valuma-alueilla

Savolainen, K.: Muuttuneen vesistön kokonaisvaltainen kunnostus - esimerkkinä Jäälinojan vesistö, Diplomityö Prosessi- ja ympäristötekniikan osasto, Vesi- ja ympäristötekniikan osasto, Oulun yliopisto 2012

Vola K (2011) Kalimenjoen ympäristön ja vedenseurannan kehittäminen. Opinnäytetyö. Oulun seudun ammattikorkeakoulu , 51 s

Väre, H., Ulvinen, T., Vilpa, E ja Kalleinen, L.: Oulun kasvit Pilpasuolta Piimäperälle. Oulu 2005.

Suom

vaahtera
 ojakärsämö
 suomentatar
 etelänharmaaleppä
 karhunputki
 viitakastikka
 korpikastikka
 (suo)vehka
 rentukka
 kissankello
 vesisara
 vesisara x jokapaikansara
 pullosara
 rantamyrkkyykeiso
 kurjenjalka
 kielo
 ruohokanukka
 ketokeltto
 metsäalvejuuri
 variksenmarja
 suohorsma
 järvikorte
 metsäkorte
 luhtavilla
 pohjansilmäruoho
 ketosilmäruoho
 mesiangervo
 kirjopillike
 rantamatara
 isorantamatara
 maahumala
 metsäimarre
 ukonkeltanot
 jousihivilä
 kataja
 suopursu
 terttualpi
 ranta-alpi
 rantakukka
 oravanmarja
 pihasaunio
 kangasmaitikka

Tiet

Acer platanoides
 Achillea ptarmica
 Aconogonon x fennicum (A. alpinum x weyrichii)
 Alnus incana ssp. incana var. incana
 Angelica sylvestris
 Calamagrostis canescens
 Calamagrostis purpurea ssp. phragmitoides
 Calla palustris
 Caltha palustris
 Campanula rotundifolia
 Carex aquatilis
 Carex aquatilis x nigra
 Carex rostrata
 Cicutu virosa var. virosa
 Comarum palustre
 Convallaria majalis
 Cornus suecica
 Crepis tectorum
 Dryopteris carthusiana
 Empetrum nigrum
 Epilobium palustre
 Equisetum fluviatile
 Equisetum sylvaticum
 Eriophorum angustifolium
 Euphrasia frigida
 Euphrasia stricta
 Filipendula ulmaria
 Galeopsis speciosa
 Galium palustre
 Galium palustre ssp. elongatum
 Glechoma hederacea
 Gymnocarpium dryopteris
 Hieracium umbellatum
 Juncus filiformis
 Juniperus communis
 Ledum palustre
 Lysimachia thysiflora
 Lysimachia vulgaris
 Lythrum salicaria
 Maianthemum bifolium
 Matricaria matricarioides
 Melampyrum pratense

metsämitikka
raate
(iso)ulpukka
nuokkotalvikki
sudenmarja
korpi-imarre
järviruoko
(metsä)kuusi
(metsä)mänty
piharatamo
niittynurmikka
haapa
kurjenjalka
metsätuomi
pikkotalvikki
isotalvikki
niittyleinikki
rönsyleinikki
paatsama
lehtopunaherukka
hollanninpunaherukka
kurturuusu
mesimarja
vadelma,
lillukka
virpapaju
mustuvapaju
kiiltopaju
luhtavuohennokka
puna-ailakki
kultapiisku
(viita)pihlaja-angervo
kotipihlaja
rusopajuangervot
pietaryrtti
voikukat
metsätähti
puna-apila
valkoapila
mustikka
isokarpalo
juolukka
puolukka
lehtovirmajuuri
rantatädyke
hiirenvirna

Melampyrum sylvaticum
Menyanthes trifoliata
Nuphar lutea
Orthilia secunda
Paris quadrifolia
Phegopteris connectilis (*Thelypteris phegopteris*)
Phragmites australis
Picea abies
Pinus sylvestris
Plantago major
Poa pratensis
Populus tremula
Potentilla palustris
Prunus padus ssp. *padus*
Pyrola minor
Pyrola rotundifolia
Ranunculus acris
Ranunculus repens
Rhamnus frangula
Ribes spicatum ssp. *spicatum*
Ribes x pallidum
Rosa rugosa
Rubus arcticus
Rubus idaeus
Rubus saxatilis
Salix aurita
Salix myrsinifolia subsp. *myrsinifolia*
Salix phylicifolia
Scutellaria galericulata
Silene dioica
Solidago virgaurea
Sorbaria sorbifolia
Sorbus aucuparia ssp. *aucuparia*
Spiraea Billiardii-risteymäryhmä
Tanacetum vulgare
Taraxacum
Trientalis europaea
Trifolium pratense
Trifolium repens
Vaccinium myrtillus
Vaccinium oxycoccos
Vaccinium uliginosum
Vaccinium vitis-idaea
Valeriana sambucifolia ssp. *sambucifolia*
Veronica longifolia
Vicia cracca

aho-orvokki
suo-orvokki

Viola canina
Viola palustris

SELITTEET

Maisematilat

- Suljettu-puoliavoin
- Puoliavoin
- Avoin

Pinnoitteet

- Asfaltti
- Synteettinen päällyste
- Sora/ kivituhka
- Hiekka

Vieralueiden luonne

- Haapa- ja koivuvaltainen lehtisekametsä, rehevä ruohokasvillisuus
- Mänty- ja koivuvaltainen sekametsä, pohjakasvillisuus pajukkoa
- Mäntyvaltainen kangasmetsä, hyväkuntoinen, hoidettu
- Mäntyvaltainen kangasmetsä, pohjakasvillisuus kulunutta
- Rakentamaton hoitamaton vieralue, puusto mäntyä, aluskasvillisuus luonnonheinää
- Rakennettu hoidettu vieralue, nurmea, istutuksia

Ongelma-alueet/ maiseman heikkoudet

- Laaja, epäviihtyisä pysäköintialue/ kenttä
- Joutomaa/ hoitamaton alue
- Roskakeräysastioiden näkyvä sijainti
- Masto
- Huonokuntoinen aitarakenne
- Epämiellyttävä näkymä
- Kevyen liikenteen pääraitin jäsentymättömyys
- Roskainen alue
- Graffitit
- Kehitettävä näkymä

Arvokohteet/ vahvuudet

- Kulttuurihistoriallisesti merkittävä tie (vanha Kuusamontie)
- Jäälinojan luonnonmukainen ympäristö
- Maisemapuu
- Miellyttävä näkymä
- Viehättävä metsäpolku
- Yleiskaavan mukainen viheryhteystarve
- Virkistysellinen, toiminnallinen viheryhteys

Selvitysalue

-

HANKE
**Jäälin keskuksen asemakaavan muutos,
 luonto- ja maisemaselvitys**

ASIASISÄLTÖ
 Nykyinen maisema ja käyttö, arvo- ja ongelmakohteet

MITTAKAAVA
 1:2000

Plana *natans oy*
Luonto
 inventoinnit

PIIR. NRO
 Liite 2, osa 1/2

PVM
 30.8.2013

SELITTEET

- Maisematilat**
 - Suljettu-puoliavoin
 - Puoliavoin
 - Avoin
- Pinnoitteet**
 - Asfaltti
 - Synteettinen päällyste
 - Sora/ kivituhka
 - Hiekka
- Vieralueiden luonne**
 - Haapa- ja koivuvaltainen lehtisekametsä, rehevä ruohokasvillisuus
 - Mänty- ja koivuvaltainen sekametsä, pohjakasvillisuus pajukkoa
 - Mäntyvaltainen kangasmetsä, hyväkuntoinen, hoidettu
 - Mäntyvaltainen kangasmetsä, pohjakasvillisuus kulunutta
 - Rakentamaton hoitamaton viheralue, puusto mäntyä, aluskasvillisuus luonnonheinää
 - Rakennettu hoidettu viheralue, nurmea, istutuksia
- Ongelma-alueet/ maiseman heikkoudet**
 - Laaja, epäviihtyisä pysäköintialue/ kenttä
 - Joutomaa/ hoitamaton alue
 - Roskakeräysastoiden näkyvä sijainti
 - Masto
 - Huonokuntoinen aitarakenne
 - Epämiellyttävä näkymä
 - Kevyen liikenteen pääraitin jäsentymättömyys
 - Roskainen alue
 - Graffitit
 - Kehitettävä näkymä
- Arvokohteet/ vahvuudet**
 - Kulttuurihistoriallisesti merkittävä tie (vanha Kuusamontie)
 - Jääliinajan luonnonmukainen ympäristö
 - Maisemapuu
 - Miellyttävä näkymä
 - Viehättävä metsäpolku
 - Yleiskaavan mukainen viheryhteystarve
 - Virkistysellinen, toiminnallinen viheryhteys
- Selvitysalue**

HANKE
**Jäälin keskuksen asemakaavan muutos,
 luonto- ja maisemaselvitys**

ASIASISÄLTÖ
 Nykynen maisema ja käyttö, arvo- ja ongelmakohteet

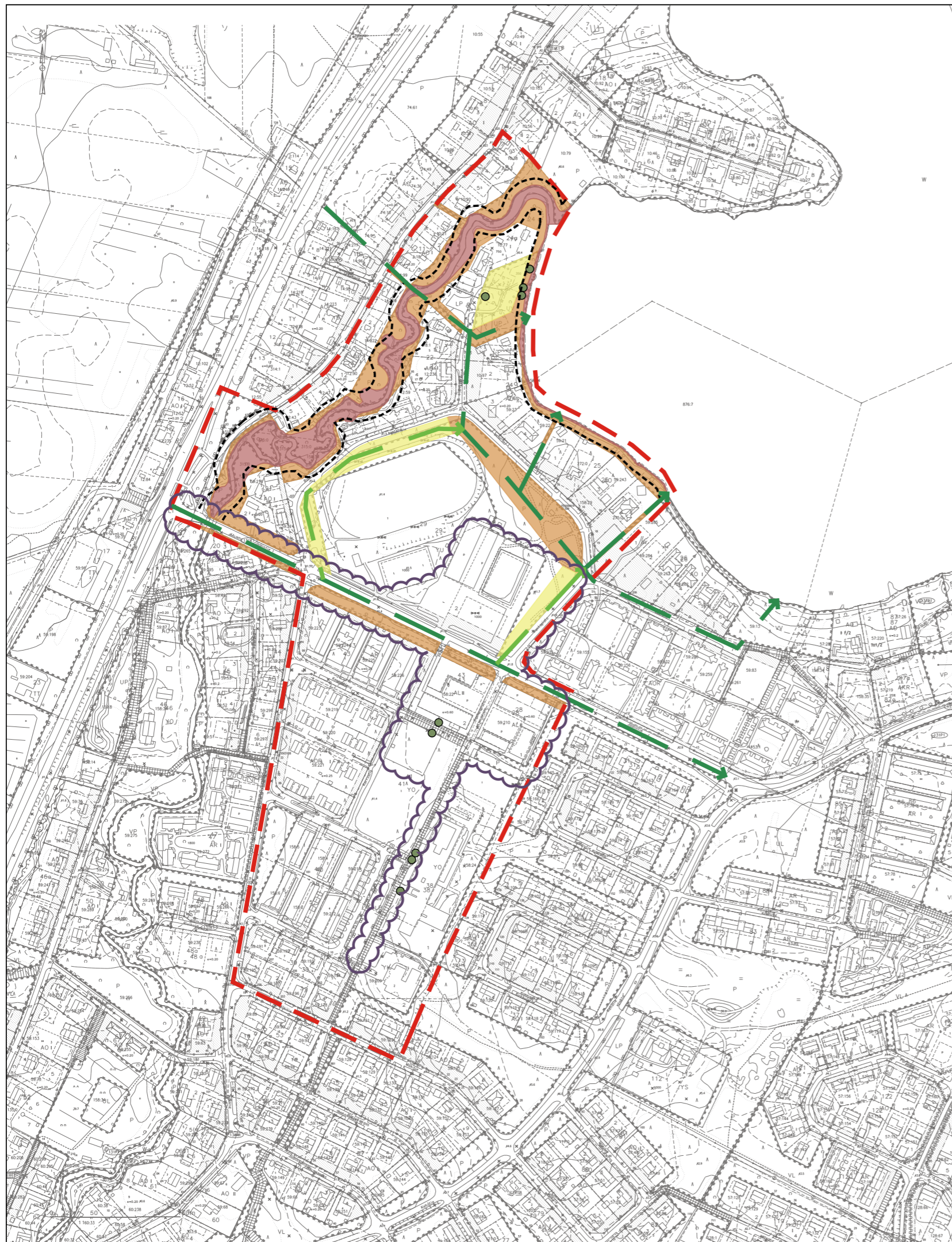
MITTAKAAVA
 1:2000

PIIR. NRO
 Liite 2, osa 2/2

PVM
 30.8.2013

Plana *natans oy*
Luonto
 inventoinnit

Pohjavesialueen reunavyöhyke
 Vedenhankintaan soveltuva pohjavesialue

SELITTEET

- Selvitysalueen rajaus
- Maisemapuu
- ← Yleiskaavan mukainen viheryhteystarve
- ← Virkistysellinen, toiminnallinen viheryhteys
- - - - - Suositeltava suojavyöhykkeen raja, vesistöön 10m
- ☁ Keskustan kaupunkikuvallinen kehittäminen
 - Sisääntulotien varsi
 - Kaupan keskittymä

MAANKÄYTÖN SUOSITUKSET

- Alueen rakentamiselle rajoituksia
 - Uimapaikan ympäristö, alueella maisemapuita, näkymät järvelle säilytettävä
 - Rantatien alkuosan ja urheilualueen välinen viheralue, luo yhdenmukaisen tieympäristön ja tukee paikallisia viheryhteysiä
- Alue tulee jättää osaksi viheraluejärjestelmää
 - Jäälinojan viheralue, luonnon monimuotoisuuden säilyttäminen, vesiensuojelu
 - Jäälinjärven viheralue, rantapuusto säilytettävä, vesiensuojelu
 - Sisääntulotien viheralue, alueellinen viheryhteys (Oulun seudun yleiskaava 2020)
 - Rantatien viheralue, paikalliset viheryhteys (Kiimingin ja Jäälin pohjoisosan osayleiskaava 2030)
- Alue tulee jättää rakentamisen ulkopuolelle
 - Jäälinojan tulva-alue
 - Jäälinjärven tulva-alue

Muutos 1 Poistettu arvio tulevaisuuden tulva-alueesta +41,1 m mpy 11.9.2017

HANKE		MITTAKAAVA 1:5000
Jäälin keskuksen asemakaavan muutos, luonto- ja maisemaselvitys		
ASIASISÄLTÖ		PIIR. NRO Liite 3
Luonnon ja maiseman maankäyttösuosituskartta		PVM 30.8.2013